

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ЗАЙНЯТОСТІ ТА МАТЕРІАЛЬНОГО СТИМУЛЮВАННЯ ПРАЦІ В КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ ТРУДОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ

Стаття присвячена приверненню уваги вчених до поглибленого вивчення взаємозв'язку зайнятості та матеріального стимулювання праці в контексті розвитку трудового потенціалу. Розкриваються особливості формування такого взаємозв'язку в сучасних умовах погіршення суспільно-політичної ситуації в Україні, необхідності збереження сімейних цінностей, підняття престижу робітничих професій та поліпшення господарювання загалом. Акцентується увага на необхідності активізації перспективних досліджень у напрямку поглибленого вивчення особливостей такого взаємозв'язку з метою розробки заходів, спрямованих на регулювання взаємозв'язку зайнятості та матеріального стимулювання праці в контексті розвитку трудового потенціалу.

Ключові слова: зайнятість, матеріальне стимулювання праці, трудовий потенціал, взаємозв'язок.

Постановка проблеми. Зайнятість населення, як ключовий фактор розвитку соціально-економічної системи, є джерелом забезпечення соціальних потреб населення, самореалізації, підтримання належного життєвого рівня, стану здоров'я та накопичення ресурсів для утримання у період старості. Однак, в силу дії суспільно-економічних дисбалансів частина економічно активного населення перебуває у стані неспроможності реалізовувати власний потенціал праці. У даних ситуаціях актуалізуються питання вирівнювання попиту та пропозиції на ринку праці. Стан розвитку національної економіки та структура зайнятості засвідчують існування суттєвих дисбалансів як за відповідністю обсягів та якості освітньої підготовки кадрів, так і за актуальними запитами національної економіки у розрізі конкретних професій (особливо робітничих). Ці дисбаланси в значній мірі залежать від взаємозв'язку зайнятості та матеріального стимулювання праці, який обумовлюється низкою особливостей, пов'язаних із розвитком трудового потенціалу. Сказане підтверджує актуальність дослідження взаємозв'язку зайнятості та матеріального стимулювання праці в контексті розвитку трудового потенціалу, результати якого викладені у цій статті.

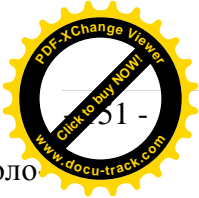
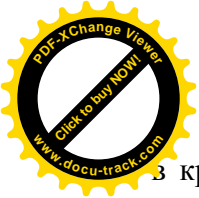
Аналіз останніх досліджень і публікацій. З огляду на те, що питання взаємозв'язку зайнятості та матеріального стимулювання праці торкається, практично, кожної людини, яка прагне працювати

чи вже зайнята, воно є не тільки актуальним, але й активно вивчається. Вони досліджуються й у контексті розвитку трудового потенціалу, враховуючи його визначальну роль у суспільному економічному поступі. Так, зазначені проблеми в контексті багатоаспектного опрацювання проблематики розвитку трудового потенціалу розглядаються в наукових працях таких вчених, як М. Долішній, С. Дорогунцов, С. Злупко, О. Грішнова, Д. Богиня, П. Колосов, Б. Генкін, В. Бідак, В. Васильченко, С. Вовканич, О. Григоренко, Е. Лібанова, С. Пирожков, У. Садова, Л. Семів, М. Чумаченко, Л. Шевчук та ін. Разом з тим динамічний поступ суспільства формує нові виклики як рівню розвитку трудового потенціалу, так і зайнятості та матеріальному стимулюванню праці, що вимагає нових досліджень окресленої проблематики.

Метою статті є привернення уваги вчених до поглибленого вивчення взаємозв'язку зайнятості та матеріального стимулювання праці в контексті розвитку трудового потенціалу в сучасних умовах господарювання окреслення особливостей такого взаємозв'язку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Аналіз питання взаємозв'язку зайнятості та матеріального стимулювання праці засвідчує, що його слабкість чи відсутність більшість мешканців нашої країни ув'язує з погіршенням суспільно-політичної ситуації в Україні. При цьому встановлено, що, дійсно, суспільно-політичне середовище та ситуація безпеки

в країні чинять значний вплив на стан та розвиток трудового потенціалу, насамперед на очікування щодо настроїв реалізувати власний потенціал праці в даних умовах.

Як засвідчили дані соціологічного опитування, проведеного центром Разумкова у лютому 2012 року щодо потенційних загроз, найбільша кількість респондентів визнали що на даний час в українському суспільстві існує загроза, джерелом якої є українська влада (35, 3 % респондентів), при чому її очікують більше, ніж негативні прояви міжнародного тероризму

(33,4 %); істотними залишаються соціологічні очікування щодо загроз протистояння між регіонами України [4].

Результати цього соціологічного дослідження дозволяють зробити припущення, що значна недовіра до влади та непевність щодо внутрішньої єдності держави чинить деструктивний вплив на очікування носіїв потенціалу праці щодо захисту власних інтересів владою та сприяють формуванню міграційних настроїв у напрямку реалізації трудового потенціалу у країнах з більш стабільним суспільно-політичними реаліями.

Т а б л и ц я 1

Дані соціологічного дослідження щодо оцінки загроз в Українському суспільстві*

Чи існує загроза Україні від:	Жов. 2006	Квіт. 2009	Жов. 2011	Лют. 2012
Української влади	40.0	50.6	33.4	35.3
Міжнародного тероризму	38.0	36.7	34.5	33.4
Протистояння між регіонами України	32.8	35.6	20.1	25.9
Росії	18.0	21.4	15.3	24.7
НАТО	36.9	30.9	20.6	22.2
США	36.8	27.6	15.1	17.4
Інших країн чи організацій	11.2	13.3	7.6	7.7

*Джерело: Дослідження проведене соціологічною службою Центру Разумкова з 24 по 29 лютого 2012 року. http://razumkov.org.ua/ukr/poll.php?poll_id=607

Наголосимо, що слабкість чи відсутність взаємозв'язку зайнятості та матеріального стимулювання праці негативно впливає на формування і збереження сімейних цінностей, що толеруються у суспільстві. А стан інституту сім'ї є причиною, фактором розвитку трудового потенціалу, оскільки саме у сімейному колі формуються основні уявлення про природу, характер та ставлення до праці, закладаються перші фінансові інвестиції у освітньо-професійне зростання індивіда, створюється середовище збереження та відтворення трудового потенціалу. Одночасно, динаміка соціально-економічного середовища, морально-ціннісні імперативи та прояви суспільної нерівності впливають як безпосередньо на реалізацію трудового потенціалу кожним індивідуумом, так і на їх наміри утворювати сім'ї та здатність провадити нормальне сімейне життя.

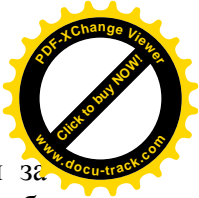
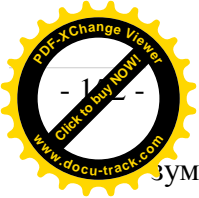
Досліджуючи тему нерівності в американському суспільстві, Пол Кругман вказує, зокрема, на те, що соціальні зміни в середовищі американського робітничого класу переважно є наслідком стрімкого

зростання нерівності, а не його причиною [5].

Як зазначає автор, кількість укладення шлюбів американцями із середньою чи неповною середньою освітою та зайнятість серед чоловіків зменшується, натомість кількість народжених поза шлюбом дітей зростає. Деструктивні зміни у традиційних робітничих американських сім'ях пов'язується саме із стрімким скороченням можливостей працевлаштування чоловіків без вищої освіти та одночасним зростанням рівня зайнятості жінок. Якщо взяти до уваги, що наміри щодо утворення сім'ї в американському суспільстві доволі вагомо детермінуються очікуваннями щодо можливостями її утримання (рівнем заробітної плати, соціального пакету, тощо), можна погодитися із тезою про те, що не стільки ціннісний занепад є причиною деструкції традиційного інституту сім'ї, як наслідком соціальних змін у суспільстві.

В Україні також ситуація ускладнилася в результаті девальвації робітничих професій у зв'язку з важкими, як правило, умовами праці та низькою оплатою. Зро-

Зуміло, що потрібна система заходів, здатна покращити ситуацію. Не можна сказати, що в країні з цього приводу нічого не робиться, але того, що робиться, замало. Так, Державною службою зайнятості (ДСЗ) проводиться інформаційно-роз'яснювальна робота щодо відродження престижу робітничих професій серед учнів шкіл та незайнятого населення, підвищення мотивації праці, розвитку професійної кар'єри. Згідно даних ДСЗ у 2011 році кожен п'ятий з числа працевлаштованих, знаходив місце праці у таких сферах господарської діяльності як переробна промисловість, торгівля, ремонт, сільське господарство, зокрема, за професіями продавець, тракторист, водій, оператор котельні, слюсар-ремонтник, швачка тощо. Однак, слід зазначити, що такий позитивний досвід працевлаштування громадян за допомогою Державної служби зайнятості більшою мірою завдячує не стільки зростанню престижу робітничих професій, скільки зростанню обороту працевлаштування за даними категоріями професій.

Станом на кінець 2011 року дефіцит вакансій склав 442065 одиниць. Найбі-

льший дефіцит вакансій спостерігався за такими професіями (посадами), як підсобний робітник (порядку 24 тис.), тракторист (15,4 тис.), робітник на низько кваліфікованих ручних роботах у сільському господарстві (14,8 тис.), продавець продовольчих товарів (14,8 тис.), водій автотранспортних засобів (14,3 тис.), охоронник (9 тис.) тощо [1]. В той же час, на ті ж професії припадало у процентному відношенні найбільша кількість вакансій.

Очевидно, неабиякий резерв підняття престижу робітничих професій та заповнення даної ніші кваліфікованими кадрами лежить у площині формування матеріальної складової відшкодування праці. Однак, за умови, коли Державною службою зайнятості пропонується лівова частка робочих місць з оплатою праці на рівні мінімальної заробітної плати або від мінімальної до середньої заробітної плати, а на високооплачувані посади припадає менше 5 % загальної кількості вакансій по відповідних регіонах, на нашу думку, рух держави до інноваційно розвинених країн-лідерів, є під сумнівом (рис.1).

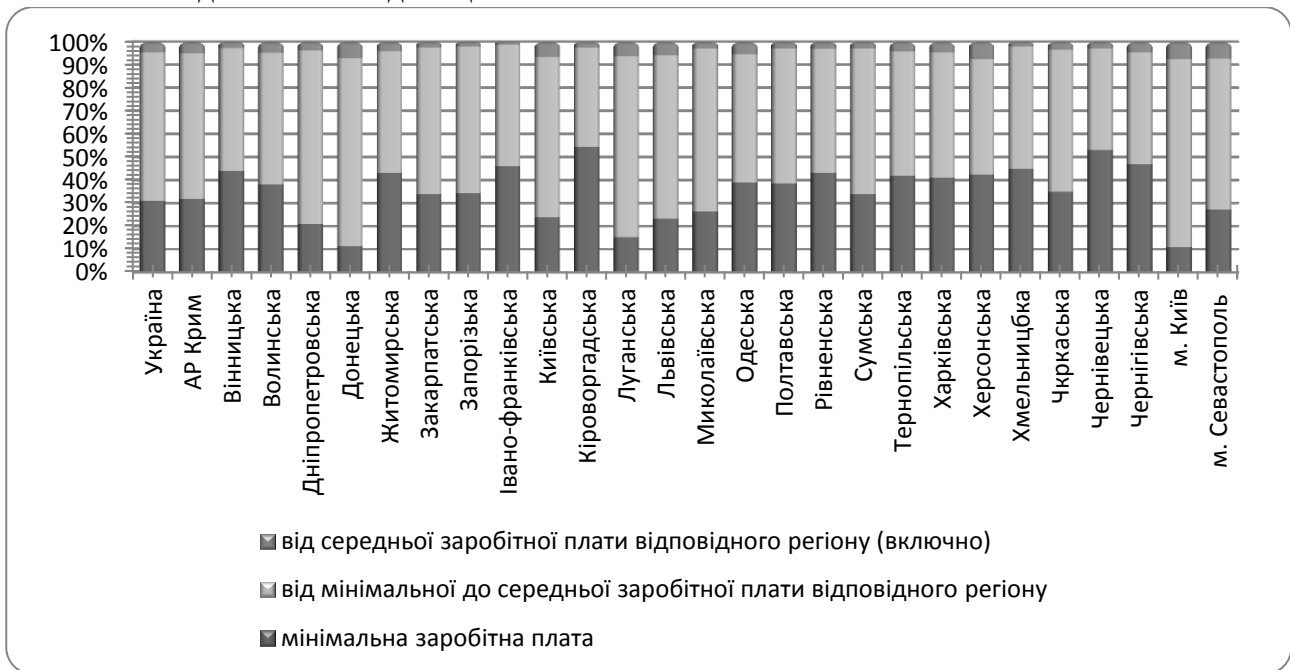

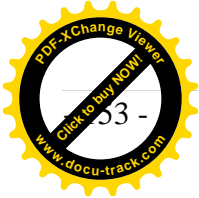
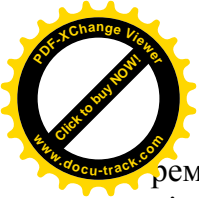
Рис. 1. Кількість вакансій у 2011 році за розмірами запропонованої заробітної плати на дату реєстрації (у % до підсумку)

*Джерело : складено за даними Державної служби зайнятості

На нашу думку більш репрезентативним, з точки зору окреслення цінніс-

них орієнтирів формування якісних характеристик трудового потенціалу, зок-

рема вибору сфер діяльності, професії, рівня кваліфікації потенційними та дійсними носіями трудового потенціалу, є інформаційна база недержавних служб зайнятості, а саме, професійних кадрових порталів, рекрутингових компаній, що відображають актуальні конкуренти тренди на ринку праці.

Зокрема, за даними експертів компаній Brain Source International та Head Hunter, до професійних категорій, що на даний час мають найбільший попит, слід відносити спеціалістів у ІТ сфері, сфері електронного маркетингу, збутового менеджменту, сфері промисловості (технічні спеціалісти зі знанням англійської мови) тощо [2].

Так, у 2011 році на одного Android-, PHP, Java- програміста припадало більш, як дві вакансії, із заробітною платою більшою ніж, у донедавна найбільш оплачуваних фінансових директорів та менеджерів з продажів. Однак, високий рівень життя, соціальних гарантій та заробітних плат та можливостей отримання нового досвіду роботи, у більш як 60 % українських програмістів підвищують мотивацію до трудової міграції [3].

Висновки та перспективи подальших досліджень. На нашу думку, з метою якісного розвитку трудового потенціалу тенденції збільшення обсягів матеріально стимулювання праці та формування очікуваної бази зайнятості населення повинні розглядатися у тісному взаємозв'язку. При цьому вкрай важливо поглиблено вивчити особливості такого взаємозв'язку, оскільки від знань про них залежать можливості регулювання окресленими процесами та взаємозв'язками. Доцільно приділити належну увагу вивченню зарубіжних досліджень окресленої проблематики. Тільки в такому випадку можна буде сподіватися на прогресивний поступ розвитку українського суспільства загалом у перспективі.

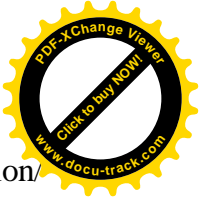
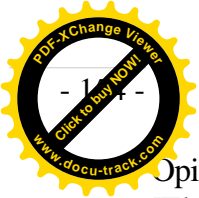
Література

1. Ринок праці України у 2011 році: Аналітично – статистичний збірник./ Державний центр зайнятості. - Київ – 2012.
2. Кто будет наиболее востребованным специалистом в 2012 году ? / Электронный ресурс .- Джерело доступу: <http://top.rabota.ua>.
3. Украинцы хотят сменить работу/ Электронный ресурс.- Джерело доступу: <http://hh.ua>.
4. Дослідження проведене соціологічною службою Центру Разумкова з 24 по 29 лютого 2012 року «Чи існує загроза Україні від...? (перелік; динаміка, 2006-2012)». - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://razumkov.org.ua/ukr/poll.php?poll_id=607
5. Krugman P. Money and Morals / Paul Krugman // The New York Times. The Opinion Pages. – February 9, 2012. [Електронний ресурс].- Режим доступу: <http://www.nytimes.com/2012/02/10/opinion/krugman-money-and-morals.html>

Reference

1. Rynok pratsi Ukrainy u 2011 rotsi: Analitychno – statystychnyŭ zbirnyk./ Derzhavnyŭ tsentr zaŭnyatosti. - Kyïv – 2012.
2. Кто budet naybolee vostrebovannym spetsyalystom v 2012 hodu ? / Elektronnyŭ resurs .- Dzherelo dostupu: <http://top.rabota.ua>.
3. Ukrayntsy khotyat smenyt' rabotu/ Elektronnyŭ resurs.- Dzherelo dostupu: <http://hh.ua>.
4. Doslidzhennya provedene sotsiolohichnoyu sluzhboyu Tsentru Razumkova z 24 po 29 lyutoho 2012 roku «Chy isnuye zahroza Ukraini vid...? (perelik; dynamika, 2006-2012)». - [Elektronnyŭ resurs]. - Rezhym dostupu: http://razumkov.org.ua/ukr/poll.php?poll_id=60
5. Krugman P. Money and Morals / Paul Krugman // The New York Times. The

Opinion Pages. – February 9, 2012.
[Elektron-nyū resurs]. – Rezhyim dostupu:

<http://www.nytimes.com/2012/02/10/opinion/krugman-money-and-morals.html>.

Черный Р.С.

**Взаимосвязь занятости и материального стимулирования труда
в контексте развития трудового потенциала**

Статья посвящена привлечению внимания ученых к углубленному изучению взаимосвязи занятости и материального стимулирования труда в контексте развития трудового потенциала. Раскрываются особенности формирования такой взаимосвязи в современных условиях ухудшения общественно-политической ситуации в Украине, необходимости сохранения семейных ценностей, поднятия престижа рабочих профессий и улучшения ведения хозяйства в целом. Акцентируется внимание на необходимости активизации перспективных исследований в направлении углубленного изучения особенностей такой взаимосвязи с целью разработки мероприятий, направленных на регулирование взаимосвязи занятости и материального стимулирования труда в контексте развития трудового потенциала.

Ключевые слова: занятость, материальное стимулирование труда, трудовой потенциал, взаимосвязь.

Chornyj P.

**Intercommunication of employment and material stimulation of labour is
in the context of development of labour potential**

The article is sanctified to bringing in of attention of scientists to the deep study of intercommunication of employment and material stimulation of labour in the context of development of labour potential. The features of forming of such intercommunication open up in the modern terms of worsening of social and political situation in Ukraine, to the necessity of maintenance of domestic values, enhancing the prestige of working professions and improvement of menage on the whole. Attention is accented on the necessity of activation of long-range researches for direction of deep study of features of such intercommunication with the aim of development of the measures sent to adjusting of intercommunication of employment and material stimulation of labour in the context of development of labour potential.

Keywords: employment, material stimulation of labour, labour potential, intercommunication.

Рецензент: Шевчук Л. Т – доктор економічних наук, професор, завідувач відділу територіальних суспільних систем і просторового розвитку Інституті регіональних досліджень Національної академії наук України, м. Львів, Україна.

Reviewer: Shevchuk L. - Professor, Ph.D. of Economics, Head of territorial social systems and spatial development of the Institute for Regional Studies of the National Academy of Sciences Ukraine, Lviv, Ukraine.

e-mail: irr@mail.lviv.ua

*Стаття подана
10.11.2012 р.*

ISSN 2221-8440

ЖУРНАЛ ЕКОНОМІЧНИХ РЕФОРМ №4(8)/2012

